

www.D66Ede.nl

VERKIEZINGSPROGRAMMA D66 Ede 2010 - 2014

Actuele thema's in Ede

1 Veiligheid in Ede

D66 wil de criminaliteit in Ede bestrijden door betere preventie. De gevaarlijke combinatie van verharding en zuinigheid moet worden doorbroken. Voortijdig schoolverlaten mag niet worden gedoogd en de gemeente moet alles doen om de uitgeleerde jeugd aan stages en werk te helpen.

2 Werkgelegenheid

D66 wil direct maatregelen nemen om de werkgelegenheid te vergroten. Het toestaan van winkelen op zondag zal mensen aan werk helpen en het toerisme bevorderen. Het doortrekken van de A30 langs Wageningen naar de A15 zal onze bedrijfsterrains zeer aantrekkelijk maken.

3 Goedkope en duurzame woningen

D66 wil de komende jaren meer goedkope en duurzame woningen bouwen door goed aanbesteden, of het uitschakelen van de projectontwikkelaar. **D66** wil in verband met het grote tekort aan goedkope woningen permanente bewoning van recreatiewoningen gedogen.

4 Open en transparant bestuur

D66 wil een open en transparante bestuurscultuur realiseren. Burgers, wijkverenigingen en dorpsraden moeten actief kunnen participeren in het politieke proces. Alleen in uitzonderlijke gevallen mag besloten worden vergaderd en inspraak dient in een vroeg stadium plaats te vinden.

5 Integer handelen

D66 eist gelijke behandeling van alle mensen, organisaties en bedrijven in Ede. Het college moet iedere schijn van belangenverstrengeling voorkomen. **D66** wil de manier van handelen en aanbesteden van de gemeente verder verbeteren.

6 Prioriteiten

D66 stelt veiligheid, duurzaamheid en het voorkomen van overlast voorop. De volksgezondheid moet op alle beleidsterreinen meespelen. Op onze sociale, sportieve en culturele voorzieningen mag niet worden gekort om prestigeprojecten mogelijk te maken.

7 Natuur en milieu

D66 wil de natuur op de Veluwe en in de Vallei zo ontwikkelen dat een aantrekkelijk en uitgestrekt wildpark, respectievelijk natuurgebied ontstaat. Door de Veluwe te beheren als een echt wildpark.

wordt de Veluwe toeristisch veel interessanter.

Programma D66 Ede

De indeling is gelijk aan die van de programmabegroting van Ede.

1. Veiligheid

Grondwet artikel 1: Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan. De wet geldt voor iedereen. D66 doet niet aan juridisch beleid gericht op één bevolkingsgroep. Een effectieve en verantwoorde criminaliteitsbestrijding is voorwaarde voor de leefbaarheid van Ede. Om dit mogelijk te maken moeten wijkagenten een grotere rol krijgen.

Voor het opstellen van een goed beleid zijn enquêteren, communiceren en inspraak onmisbare onderdelen. Om effectief beleid mogelijk te maken moeten de harde feiten worden aangevuld met inzicht in de subjectieve beleving van de bewoners. Communicatie en voorlichting zijn vervolgens ook belangrijke bestanddelen van het beleid.

Preventiebeleid moet jongeren buiten de criminaliteit houden. Als schooluitval niet wordt gedoogd en de gemeente alles doet om de jongeren aan stages of werk te helpen moeten de verhoudingen in onze samenleving blijvend verbeterd kunnen worden. D66 is voor meer jeugdwerk en sport en een betere begeleiding naar werk. Jongeren die een positieve vrijetijdsbesteding vinden, kunnen de stap naar volwassenheid gemakkelijker maken.

D66 Ede wil gericht aandacht besteden aan verslavingspreventie en steunt het beleid tegen “jeugddrinkketen”. Door een beter uitgaansbeleid kan het drankmisbruik verder worden teruggedrongen. Dit is ook voor de verkeersveiligheid van belang.

De coffeeshops waarin softdrugs mogen worden verkocht hebben hun waarde bewezen. Nu is de tijd gekomen om ook de teelt van softdrugs te reguleren. Dit kan door middel van een vergunningenstelsel voor de teelt. Hierdoor kan een deel van de criminaliteit en gevaarlijke thuisteelt worden tegengegaan, en kunnen volksgezondheidsrisico's worden ingeperkt. Telers en handelaren die zich aan deze regels onttrekken dienen hard te worden aangepakt.

Voor D66 heeft veiligheid in de ruimste zin van het woord de hoogste prioriteit. Het gaat niet alleen om criminaliteit, maar ook om verkeersveiligheid en de bescherming en verbetering van de volksgezondheid. Brandpreventie en ambulancehulp, verkeersveiligheid en veiligheid in de woonomgeving, preventie van zelfdoding en het voorkomen en verhelpen van milieuoverlast en milieugevaren zijn allemaal onderdelen van een goed veiligheidsbeleid.

D66 wil dat de volksgezondheid en het voorkomen van ongelukken bij alle beleidsonderdelen voldoende aandacht krijgen. D66 wil dat handhaving zijn aandacht vooral richt op zaken die van belang zijn voor de veiligheid en volksgezondheid.

2. Beheer openbare ruimte

D66 wil een natuurlijke, gezonde en veilige leefomgeving voor mens en dier in Ede door een goed en gifvrij beheer van wegen en verhardingen, speelplaatsen, groenvoorzieningen, open water, riolering, waterzuivering en de natuurgebieden. D66 hecht veel waarde aan een onvervuilde omgeving en vindt dus voorlichting over het tegengaan van zwerfvuil en het bekeuren van mensen die zwerfvuil veroorzaken belangrijk.

Ede moet zijn groenvoorzieningen niet verder laten verschromelen om kosten te besparen. Ede moet juist de groenste gemeente van Europa worden en in de woonomgeving moet wandelen, sport en spel mogelijk zijn. D66 is voor een snelle afkoppeling van het regenwater, zodat de vijvers en het openbare water in Ede niet meer vervuild worden met riooloverstort en de zuiveringskosten zullen afnemen.

In de gemeente Ede, waar de verschillen tussen de buitendorpen en de wijken groot zijn, is enige invloed van de bewoners van die dorpen en wijken op het beheer van groot belang. Dit vereist wel een democratische inrichting van deze raden. D66 geeft daarbij de voorkeur aan wijkverenigingen als samenwerkingsvorm. Het democratisch karakter van een vereniging kan de bewoners activeren en de continuïteit bevorderen. D66 wil wijkverenigingen en dorpsraden eigen taken en een eigen budget geven. De gemeente zorgt voor professionele ondersteuning en faciliteert de activiteiten.

De verkeersveiligheid blijft een punt van zorg in Ede. Het aantal dodelijke verkeersslachtoffers is gemiddeld nog steeds twee maal zo hoog dan gemiddeld in Nederland. Ook het aantal zwaargewonden gaat nog niet omlaag. Doden en zwaar gewonden vallen vooral in het buitengebied. De sobere uitvoering van Duurzaam Veilig blijkt niet voldoende effectief te zijn. De noodzakelijke renovatie van de buitenwegen is de aangewezen gelegenheid om ook de verkeersveiligheid aan te pakken. D66 wil het openbaar vervoer en het wegennet met name in de buitendorpen verbeteren.

Rond het centrum van Ede wil D66 eenrichtingsverkeer toepassen om meer ruimte te creëren voor fietsers en voetgangers en de veiligheid voor het langzame verkeer te verhogen. Voldoende autodeellocaties in heel Ede zouden het autogebruik kunnen terugdringen en leveren verdere ruimtewinst op. D66 wil een comfortabel en veilig fietsroutenetwerk. Veel fietspaden sluiten niet goed op elkaar aan. De Edese Bovenbuurtweg is een voorbeeld van een goed voor de fiets ingerichte weg. Het smalle deel van de Veenderweg komt in aanmerking voor zo'n inrichting. In het buitengebied is nog veel behoefte aan veilige fietspaden. D66 wil voor wandelaars en sporters het padennetwerk verder ontwikkelen. In het buitengebied willen wij meer wandelroutes realiseren langs waterlopen en landbouwgrond. D66 Ede wil de zandwegen behouden en om kosten te besparen zouden sommige asfaltwegen weer in zandwegen kunnen worden veranderd. D66 wil daar waar mensen wonen maatregelen nemen tegen de stofoverlast. Doorgaand autoverkeer op zandwegen willen wij waar mogelijk voorkomen.

D66 wil wijkbeheer in handen van gekozen vertegenwoordigers

D66 wil het langzame verkeer bevorderen en meer ruimte geven

D66 wil het openbaar vervoer verbeteren

D66 wil meer parkeergelegenheid vlakbij stations

D66 wil de verkeersveiligheid in het buitengebied verhogen

D66 wil waar mogelijk de zandwegen behouden

D66 wil meer en betere fietspaden

3. Economische zaken

D66 is overtuigd van de kracht en de vindingrijkheid van mensen en bedrijven. D66 is ervan overtuigd dat een open, duurzame economie, gebaseerd op ondernemingswijze productie van goederen en diensten, de meeste welvaart brengt in ons land. D66 wil in een open en concurrerende economie een sterke overheid die de marktontwikkelingen volgt en stimuleert. Een duurzame samenleving zorgt voor haar burgers als zij dit zelf niet kunnen. Armoede is uit den boze.

De gemeente kan een grote bijdrage leveren aan een beter gebruik van schaarse middelen. Door de aanpassing van belastingen, rechten en heffingen kan het gedrag van de burgers positief beïnvloed worden. Een spaarzaam gebruik van water kan bijvoorbeeld worden bevorderd door de waterzuiveringslasten te koppelen aan het watergebruik. Ook de kosten van de waterzuivering zelf gaan omlaag, als minder vuil water verwerkt hoeft te worden.

De gemeente moet een belangrijke rol spelen in het verduurzamen van de economie door duurzaamheidsdoelstellingen bij voortdurende te laten meewegen in haar handelen. Duurzaam aanbesteden moet regel worden.

D66 steunt de ontwikkeling van Food Valley en ziet door de aanwezigheid van spoor- en snelwegen, het landbouwgebied van de Geldersche Vallei en de landbouwuniversiteit van Wageningen, goede mogelijkheden. Tegelijk zien wij dat de ontsluiting naar het zuiden moeizaam is. Een doortrekking van de A30 naar de A15, zou een grote bijdrage kunnen leveren aan de economische ontwikkeling van de Vallei-regio. Voorwaarde is uiteraard de bescherming van de natuur in het Binnenveld en de uiterwaarden. D66 pleit voor een onderzoek van mogelijke varianten, een milieu-effectrapportage (MER) en een maatschappelijke kosten-baten analyse (MKBA) van het doortrekken van de A30.

D66 vindt dat de gemeente in het algemeen vast moet houden aan door de raad vastgestelde grondprijzen en voorwaarden. Willekeur moet worden vermeden en de schaarste van de grond is zodanig dat de prijzen van grond in de toekomst omhoog zullen gaan. Pas als de rente sterk stijgt en de grondprijzen sterk dalen is het tijd om het beleid aan te passen. D66 vindt dat de gemeente, in het algemeen belang, bij de verwerving van grond onteigening mag en/of moet toepassen.

D66 vindt dat het aantal winkels in Ede niet moet worden vergroot zolang er nog veel leegstand is. Er is met name een overschot aan m² winkeloppervlakte voor artikelen in de niet dagelijkse sector. D66 wil niet dat de gemeente meewerkt aan het wijzigen van de bestemming van kleine winkelstrips. D66 wil de bakker om de hoek graag behouden. D66 wil ook in de buitendorpen en wijken het voorzieningsniveau op peil houden en zo mogelijk verbeteren. Het huidige beleid dient nog te veel de belangen van de winkeliers in het centrum van Ede. D66 is ook voor een liberaler vergunningenbeleid voor de ambulante handel.

D66 wil winkelen en culturele activiteiten op zondag toelaten. Dit leidt direct tot een toename van de werkgelegenheid en de leefbaarheid in Ede. Winkelopenstelling op zondag zal voorkomen dat het Edese publiek naar andere gemeenten uitwijkt. Bovendien zal het toerisme in Ede er door worden bevorderd.

In het buitengebied wil D66 nieuwe economische activiteiten toelaten. D66 wil de aard van deze nieuwe bedrijvigheid niet voorschrijven. Voorwaarde is dat deze activiteiten niet leiden tot overlast en vervuiling. Als dat wel het geval is moet de bedrijvigheid direct worden verboden of naar een bedrijfsterrein verhuizen. Boeren en hun opvolgers moeten in staat worden gesteld andere bronnen

van bestaan te ontwikkelen om het platteland economisch sterk te houden.

D66 wil winkelopstelling en evenementen ook op zondag

D66 wil het winkelbeleid aanpassen aan behoeften en wensen in dorpen en wijken

D66 wil voorzieningen in de buitendorpen en wijken behouden, verbeteren en uitbreiden

D66 wil meer rekening houden met wensen van ondernemers

4. Educatie

Goed onderwijs is de basis voor een samenleving waarin iedereen tot zijn recht komt en alle mensen de kans krijgen het beste uit zichzelf te halen. Goed onderwijs is ook nodig voor een sterke economie, om als land aantrekkelijk te zijn om in te investeren. En goed onderwijs is nodig voor een schoon en veilig land, waarin mensen elkaar in hun waarde laten.

Er zijn in Nederland anderhalf miljoen volwassenen die moeite hebben met lezen, schrijven of rekenen. Deze laaggeletterden kunnen daardoor nauwelijks deelnemen aan de maatschappij. Ze hebben moeite om hun eigen doelen te realiseren en kunnen hun kennis en vaardigheden niet zelfstandig verder ontwikkelen. Een op de veertien kinderen in Nederland verlaat op dit moment de basisschool zonder echt te kunnen lezen en schrijven. In Ede zijn nu drie zeer zwakke basisscholen, wat veel is voor een gemeente van 107.000 inwoners. Vanaf twee jaar moet de voorschool en vroegschoolse educatie beschikbaar zijn voor kinderen met een taalachterstand. D66 is voor meer schakelklassen in het basisonderwijs.

D66 pleit voor een strikte naleving van de leerplichtwet. Voortijdig schoolverlaten mag niet worden gedoogd. D66 wil dat het schoolmaatschappelijk werk op de basisscholen uitgebreid wordt en ruimhartig gesubsidieerd moet worden door de gemeente Ede.

D66 wil geen zwarte scholen. Een onderwijsconvenant voor spreiding van allochtone en autochtone leerlingen heeft alleen succes als de gemeente de regie voert en alle scholen echt medeverantwoordelijkheid willen dragen. D66 wil een acceptatieplicht voor scholen wanneer leerlingen of ouders de grondslag van de school respecteren.

Om leerlingen van het beroepsonderwijs in staat te stellen hun diploma te halen, moeten er voldoende stageplaatsen zijn. D66 vindt dat de gemeente zelf het voorbeeld moet geven en bedrijven moet stimuleren om stageplaatsen te creëren.

D66 wil goed openbaar onderwijs

D66 wil geen zwarte scholen

D66 wil de leerplicht strikt handhaven

D66 wil het schoolmaatschappelijk werk uitbreiden

5. Sport

Sport is goed voor de gezondheid en goed voor het gevecht tegen overgewicht. Door het bevorderen van sportbeoefening kan veel gezondheidswinst worden behaald en kunnen de kosten van de gezondheidszorg dalen. Het is ook een prima manier om te integreren. Sport leert jongeren zich aan bepaalde regels te houden. De schooluitval bij sportactieve scholen is veel lager. Daarom moet ook het aantal uren gymles weer omhoog. D66 wil meer vakdocenten gymnastiek/sport op de basisscholen via sportservice Ede. De gemeente dient hierin ruimhartig te subsidiëren. Jongeren die zich intensief met sport bezighouden zullen zich minder snel ontwikkelen tot hangjongeren of drugsverslaafden.

Alle redenen dus voor de overheid om de georganiseerde sport te ondersteunen. Dat kan door de infrastructuur een financiële impuls te geven, maar ook door belemmerende regels te schrappen en vrijwilligerswerk aantrekkelijker te maken. D66 steunt de Stichting Sportservice Ede en de sportactiviteiten in de wijken. Meer sport op zondag vergroot de capaciteit van de voorzieningen en moet worden bevorderd. Ter bevordering van de sportbeoefening door de jeugd moet de sportpas en het sportkompas voor basisschoolleerlingen verder ingevoerd worden. D66 wil het ontstaan van combi-sportverenigingen bevorderen. Ook topsport verdient adequate ondersteuning, want topsportbeleid is een grote stimulans voor de ontwikkeling van de breedtesport. Binnen de gemeente Ede neemt Polar Bears een unieke plaats in door het constante, hoge niveau dat binnen het waterpolo wordt bereikt.

D66 vindt dat de gemeente aan de ongeorganiseerde sportbeoefening meer mogelijkheden moet bieden. Ten onrechte wordt hierbij vaak alleen aan speeltuinen en speelplekken gedacht. De trend dat steeds minder sporters lid worden van sportverenigingen zet door. Ook in het kader van het preventieve jeugdbeleid is dit van belang, omdat het kinderen in staat stelt zich op een veilige en gezonde manier te ontwikkelen. Speelruimtes in wijken en buurten zijn goed voor de leefbaarheid. D66 wil multifunctionele buitenspeelruimtes ontwikkelen, zodat er een verbinding ontstaat tussen het schoolplein, de speelruimte en het sportterrein.

Er zijn zeer veel vormen van ongeorganiseerde sportbeoefening. Algemeen zijn bijvoorbeeld wandelen, fietsen, hardlopen en zwemmen in open water. Bij de inrichting van de openbare ruimte moeten we voor deze sporten denken aan voetpaden, fietspaden, speelvelden en zwemplassen. De gemeente heeft de taak om ook rond de bebouwde kom meer mogelijkheden voor ongeorganiseerde sport en ontspanning te creëren. Skaten, skateboarden en BMX-rijden zijn voorbeelden van ongeorganiseerde sportbeoefening die meer ondersteuning verdienen. Behalve de duurdere skatevoorzieningen kan ook gedacht worden aan door de jeugd onderhouden zogenaamde dirtbanen en een skatebaan in een tijdelijk lege hal.

D66 wil meer vakleerkrachten gymnastiek op de basisscholen

6.Cultuur

Kunst en cultuur vormen het DNA van de samenleving die D66 voor ogen staat. Cultuur is een waardevol doel op zich en niet slechts een instrument voor het bereiken van andere beleidsdoelstellingen. Kunstenaars en culturele instellingen moeten zo min mogelijk worden lastiggevallen met bureaucratie en politieke bemoeienis. D66 pleit voor eenvoudige, transparante subsidieprocedures met een heldere rol voor cultuurfondsen en deskundigen uit de sector. Cultuur heeft ook een belangrijke economische waarde. Een breed cultureel aanbod garandeert een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Er moet worden geïnvesteerd in de monumenten die ons land rijk is om ze voor verval te behoeden en restauratieachterstanden in te halen.

D66 wil dat de kortingen op de subsidies aan verenigingen die zich met amateurkunst bezighouden weer ongedaan worden gemaakt. De gemeente moet het inhuren van professionele begeleiding faciliteren. Dus kunst en cultuur in de basisscholen met gemeentelijke subsidie! Cultura dient, meer dan tot nu toe het geval is, de wekelijkse lessen en cursussen in wijken en dorpen aan te bieden. Het Cultura-gebouw moet een meer administratieve functie krijgen, naast de bibliotheek- en theaterfunctie. Kunst en cultuur moet naar de inwoners toe! D66 vindt dat in Cultura de cultuureducatie de hoogste prioriteit moet hebben.

D66 wil dat in Ede-Oost ruimte wordt gemaakt voor musea. Mogelijk kunnen het Historisch Museum en het Tegelmuseum hier worden ondergebracht. D66 wil onderzoeken of kerkgebouwen, scholen of andere gebouwen meer kunnen worden ingeschakeld voor culturele activiteiten van allerlei aard. De gemeente moet dit faciliteren met vergunningen en subsidie voor aanpassingen voor dit gebruik. De vestiging van galeries moet worden bevorderd. Bij het plaatsen van kunst in de openbare ruimte moet de gemeenteraad en niet het college uiteindelijk beslissen. Op die wijze wil D66 dat de gemeenteraad nog meer interesse krijgt in kunst!

Professionele kunst moet door Ede structureel worden ondersteund en het Kröller-Müller Museum zou bij de culturele ontwikkeling van de gemeente moeten worden betrokken (dus een filiaal in Ede!). D66 denkt aan vestiging van een professioneel muziek/theatergezelschap in Ede, dat dan gebruik maakt van een te realiseren gebouw (inclusief een permanent expositiegedeelte) met ruimte voor concerten en uitvoeringen van de Edese verenigingen!! Rijks- en provinciale subsidie dient daarvoor te worden gebruikt. Het imago van Ede wordt hierdoor versterkt en evenals het vestigingsklimaat ten behoeve van bedrijven.

Tenslotte wil D66 de leefbaarheid van Ede verbeteren door Cultura en winkels op zondag open te stellen.

7. Werk en inkomen

D66 wil bevorderen dat zo veel mogelijk inwoners van Ede zelfstandig in hun onderhoud kunnen voorzien. Mensen die op bijstand zijn aangewezen moeten goed en adequaat worden geholpen. De gemeente speelt een belangrijke rol bij re-integratie van mensen met een uitkering. Kinderen van uitkeringstrekkingen moeten door de gemeente in staat worden gesteld deel te nemen aan sport en cultuur. **D66** steunt o.a. Permar en Work First en andere initiatieven om mensen aan werk te helpen, zolang er gewerkt wordt voor marktconforme prijzen.

Voorlichting ook op scholen moet een belangrijker rol gaan spelen bij de schuldhulpverlening. Als mensen met schuldproblemen zelf hulp gaan zoeken is de problematiek bijna onoplosbaar geworden. Daarom wil D66 een grotere inspanning om mensen met schuldproblemen vroegtijdig op te sporen. Er moet meer worden samengewerkt tussen organisaties die betalingsachterstanden signaleren en kunnen doorverwijzen om de problemen vroegtijdig op te lossen.

De openstelling van winkels op zondag zal direct zorgen voor een verruiming van de werkgelegenheid in Ede. Iedereen heeft recht op zijn zondagsrust, maar D66 vindt dat het tijd is dat ook in Ede op zondag winkelen en culturele evenementen mogelijk worden. De dorpen zouden zelf over dit onderwerp moeten kunnen beslissen. Dit vereist wel democratisch gekozen dorpsraden.

D66 wil werk maken van de kamerbreed aangenomen motie van D66, die compensatie vraagt voor het verlies aan werkgelegenheid door de sluiting van de kazernes. De collegepartijen verwachtten wonderen van de aanleg van een verdiept spoor. Dat zou meer dan 200 miljoen euro gaan kosten, maar levert Ede geen blijvende werkgelegenheid op! Nu is dat slechte plan gekrompen tot een met gemiddeld 75 cm verlaagd spoor en dat plan kost nog steeds 50 miljoen EU meer dan een variant waarbij het spoor niet verlaagd wordt. Bij de ontwikkeling van Oost-Ede moeten ook toeristische functies en sport voldoende ruimte krijgen. Er kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een kuuroord en een hippisch centrum aan de rand van de Sysselt en de Ginkelse Heide.

Een verbetering van de ontsluiting naar het zuiden zal de aantrekkelijkheid van bedrijfsterrinen in Ede, Veenendaal en Wageningen sterk vergroten. Ook de ontwikkeling van Food Valley zal hier sterk van profiteren. Door bedrijven aan te trekken die veel arbeid gebruiken kan een door de crisis toenemende werkloosheid in Ede het hoofd worden geboden.

Uitgeprocedeerde asielzoekers mogen niet zonder enige verdere zorg op straat worden gezet. D66 vindt dat de gemeente, zonder zelf te selecteren, noodopvang moet verzorgen totdat het verblijf in Nederland wordt beëindigd.

D66 wil bescherming van de minima

8. Maatschappelijke dienstverlening

D66 wil een sluitend aanbod van ondersteuning voor kwetsbare inwoners van Ede.

Met de toegenomen vraag naar zorg, personeelsschaarste en de introductie van de Wmo worden de mantelzorgers steeds zwaarder belast. D66 vindt dat de mantelzorg ontlast dient te worden en dat de thuiszorg meer taken van de mantelzorg moet overnemen. Daarnaast moeten mantelzorgers bij hun waardevolle werk meer steun krijgen, bijvoorbeeld door het beleid van de Sociale Dienst. Ook dienen de mogelijkheden voor momenten vrijaf, “respijt zorg”, verruimd te worden en beter bekend te worden. Vrijwilligers zijn het cement van de samenleving en de onafhankelijke vrijwilligersorganisatie "De Medewerker" moet ruimhartig worden ondersteund. Op voorstel van D66 heeft de gemeente een collectieve verzekering voor vrijwilligers verzorgd. De Medewerker dient de financiële mogelijkheden te krijgen voor cursussen voor de vrijwilligers en juridische en bestuursondersteuning bij hun activiteiten.

Naar aanleiding van een initiatiefvoorstel van D66 en de PvdA is in 2008 een jongerenraad opgericht die advies kan geven bij raadsvoorstellen die de jeugd betreffen. D66 wil de jongerenraad meer betrekken bij het raadswerk. D66 wil de jongerenraad bijvoorbeeld over alle jeugdzaken om advies vragen. Er moeten voldoende formatie-uren professioneel jeugdwerk toegekend worden aan de wijkcentra om jeugdwerk op een verantwoorde manier vorm te geven. Als de buurt, ouders en/of kinderen aangeven voorstander te zijn van een brede school die onderwijs combineert met bijvoorbeeld buitenschoolse opvang, sport, cultuur, huiswerkbegeleiding en/of welzijnsinstellingen, moet de lokale overheid hiervoor ruimte scheppen, ook uit niet-onderwijs-budgetten. Ontkooking van onderwijs- en welzijnsbeleid is nodig om integratie van onderwijs, cultuur en sport mogelijk te maken.

De gemeente dient samen met het bedrijfsleven moeite te doen om een brug te slaan tussen schoolkinderen en de samenleving. De jeugd dient betrokken te worden bij de organisatie van de jaarlijkse jeugd manifestatiedag. Die dag moet weer terugkomen!

In verband met de Wet Inburgering (WI) denkt de gemeente eind 2010 de Edese inburgeringsplichtigen te hebben beoordeeld. Daarna moeten de inburgeringsbehoefte worden geworven. D66 wil hier vaart achter zetten. In 2008 is de Adviesraad participatie & integratie opgericht en geïmplementeerd. D66 zal de uitvoering van de beleidsnota en de actiepunten kritisch volgen.

De openstelling van bibliotheek, wijkcentrum en andere ontmoetingsplaatsen dient verruimd te worden en verenigingsleven en culturele activiteiten ten behoeve van ouderen moeten worden ondersteund.

9.Zorg

D66 wil een sluitend aanbod van ondersteuning voor kwetsbare inwoners van Ede. D66 volgt nauwkeurig de ontwikkelingen rond de uitvoeringspraktijk van de Wmo. D66 Ede wil dat de nieuwe Wet Maatschappelijke Ondersteuning voldoende garanties geeft voor een menswaardig bestaan. D66 wil dat ook de minder assertieve hulpbehoevenden hulp ontvangen. De zorg moet laagdrempelig zijn en in de nabijheid van de leefomgeving worden aangeboden. D66 let op een correcte aanbesteding van de zorg.

D66 wil dat uitkomsten van de komende regionale nota Lokaal Gezondheidsbeleid in alle daarvoor in aanmerking komende beleidsterreinen worden verwerkt. Huiselijk geweld wil D66 samen met politie en welzijnswerk en door voorlichting bestrijden. D66 wil dat de gemeente er voor zorgt dat niemand onvrijwillig dakloos hoeft te zijn en steunt het bestaande beleid.

D66 is voor een evenwichtig en rationeel drugsbeleid. Het beleid moet gericht zijn op volksgezondheid en veiligheid. Het voorkomen van destructief overmatig drankgebruik door jongeren moet effectief worden bestreden. Ook moeten meer maatregelen worden genomen om onder invloed deelnemen aan het verkeer tegen te gaan. Dit vereist verdere aanpassing van het uitgaansbeleid.

Terwijl na de geboortegolf de "ontgroening" al bijna voorbij is neemt de vergrijzing nog steeds toe. D66 ondersteunt alle maatregelen die de mogelijkheden voor ouderen en ook gehandicapten vergroten om volwaardig aan het maatschappelijk leven deel te nemen. Zorg-, welzijns- en woondiensten moeten hun aanbod op elkaar afstemmen. Woonzorgzones en woonzorgcentra moeten worden gerealiseerd. Bij ontwerp, onderhoud en aanpassing van de openbare ruimte moet steeds rekening worden gehouden met de toegankelijkheid voor ouderen en gehandicapten.

D66 wil de zorg op peil houden

10. Ruimtelijke Ontwikkeling en Wonen

Helaas is het oude dorp Ede gesloopt en heeft men verzuimd om een nieuwe goed ontsloten stad te bouwen ten westen van het dorp. Het oude dorp had een rustige toeristische oase kunnen worden. De renovatie van het gesloopte dorp heeft Ede veel geld gekost. Het wordt nu tijd om meer aandacht te besteden aan de ontwikkeling en verbetering van andere wijken en dorpen van Ede.

De Stadspoort en de aanleg van Het Nieuwe Landgoed zijn slecht voor de toegankelijkheid van Ede. Deze Stadspoort en de tunnels van Het Nieuwe Landgoed zijn lastig, duur en gevaarlijk. De ligging van de Stadspoort vereiste ook al de aanleg van de extreem brede en dure brug over de A12. De Poortwachter wordt ook de zuidelijke toegang tot Oost-Ede en de capaciteit zal in de toekomst niet voldoende blijken te zijn. Het sluipverkeer door Bennekom zal daarom blijven bestaan. Er moet in de toekomst meer rekening worden gehouden met de excentrische ligging van het centrum van Ede en er moet aandacht worden besteed aan het voorkomen van omrijden.

Op de spoorlijn Utrecht-Arnhem rijden treinen met hoge snelheden. Gelijkvloerse kruisingen met deze spoorlijn zijn dan ook onverantwoord en hadden allang moeten zijn gesloten. De aanleg van twee tunnels heft de barrièrewerking van het spoor geheel op. Het college kijkt naar het spoor als barrière, maar vergeet dat langs het spoor autowegen zonder kruisingen veel verkeer kunnen verwerken. Door de Frankeneng en de Blokkenweg naar het station Ede-Wageningen door te trekken en goed aan te sluiten op de bestaande infrastructuur kan de ontsluiting van Ede Oost en vooral van de Kop van de Parkweg sterk verbeteren.

Bij het station Ede-Wageningen moet de parkeergelegenheid voor zowel auto's als fietsen spoedig vergroot worden. Parkeergarages langs het spoor zouden de geluidsoverlast verminderen. D66 wil de spoorzone veilig en vrij van overlast maken. Met tunnels, een effectieve geluids- en trillingsbescherming en een veilig en functioneel station is dit te verwezenlijken. Het niet verlagen van het spoor leidt tot een besparing van meer dan 50 miljoen EU op de plannen van de huidige coalitie!

D66 vindt dat als terreinen binnen de bebouwde kom vrijkomen er een goede afweging moet worden gemaakt bij de keuze voor woningen of openbaar groen. Het karakter van wijken en dorpen moet beschermd worden tegen te intensieve en hoge bebouwing. D66 vindt dat partiële wijziging van bestemmingsplannen om meer of grotere gebouwen mogelijk te maken alleen toelaatbaar is, als er een belangrijk maatschappelijk doel mee gediend wordt en er geen bezwaren zijn vanuit de samenleving of van omwonenden.

D66 wil de Doesburgse dijk als noordgrens voor de uitbreiding van Ede handhaven en is tegen de ontwikkeling van Vlek C. Om aan de behoefte aan woningen te voldoen moet Ede zich beperken tot vlek B, het Enka-terrein, Ede-Oost en de dorpen. Als dit nog niet voldoende is zou gedacht kunnen worden aan de ontwikkeling van een "nieuw dorp". Nu kunnen woningen al zo gebouwd worden dat even veel energie wordt opgewekt als er nodig is. Gebouwen kunnen zelfs zo worden ontworpen dat ze meer energie opwekken dan gebruiken. D66 wil er naar streven om zo snel als mogelijk is, alleen nog bouwvergunningen af te geven voor energieneutrale woningen.

Vooraf aan goedkope woningen voor starters en senioren is een groot gebrek, zowel in Ede stad als in de dorpen en het buitengebied. D66 vindt dat 30 % van de woningen van alle grotere bouwprojecten tot de goedkopere klasse moeten behoren. Ook de burgers van Ede met een kleinere beurs hebben recht op duurzame en goedkope woningen. De gemeente moet goed aanbesteden en

collectief particulier opdrachtgeverschap faciliteren. D66 ziet ook toe op de huisvestingstaakstelling van 171 gepardonneerden. De groei van de bevolking en daarmee de woningbehoefte neemt snel af en D66 vindt dat de gemeente zijn ambities moet beperken tot de reële woningbehoefte. D66 hoopt dat door beter aanbesteden en collectief opdrachtgeverschap de kosten aanzienlijk kunnen worden verlaagd. Bij aanbesteding dient de gemeente zich te houden aan de geldende wetgeving.

Het centrum moet zo worden aangepast dat een voor iedereen interessant verblijfsgebied ontstaat. D66 wil de oppervlakte "wandelgebied" in de dorpen sterk uitbreiden. Denk hierbij aan autovrije dorpscentra, maar ook aan oude of nieuwe "paden". In Lunteren is hiermee grote vooruitgang gemaakt, maar in de andere dorpen is dat nog niet gelukt.

Natuurgebieden dienen zoveel mogelijk voor het publiek te worden opengesteld. Indien nodig moet de Defensie door haar vervuilde terreinen schoonmaken. Tegelijkertijd moet de toegang voor gemotoriseerd verkeer tot natuurgebieden verder worden teruggedrongen. D66 wil dat zo snel mogelijk bij Ede een grote attractieve recreatieplas wordt aangelegd, met mogelijkheden zowel boven (zwemsport) als onder water (duik- en hengelsport). De gekozen plaats bij de Klomp is helaas wat ver van het centrum van Ede en er is een mooiere omgeving denkbaar, maar D66 wil nu snel tot realisatie komen. D66 wil bovendien nog een grote zwemplas realiseren, bijvoorbeeld in de omgeving van Otterlo.

D66 wil stoppen met dure onnodige prestigeprojecten

D66 wil duurzaam bouwen en inkopen

D66 wil meer betaalbare woningen voor starters en senioren

D66 wil permanente bewoning van recreatiewoningen voorlopig gedogen

D66 wil voorlopig stoppen met de sloop van goedkope woningen

11. Milieu en landschap

D66 wil dat het verkeer op wegen zoals de N224, N304 en N310 tegen wild wordt beschermd met hekwerken en speciale oversteekplaatsen voor het wild. Als ook aanliggende woonwijken afdoende tegen indringend wild worden beschermd kan een groei van wildpopulaties worden toegelaten. Door ecoducten en het wegnemen van onnodige hekwerken op de Veluwe kan een aaneengesloten wildpark ontstaan dat de hele Veluwe omvat van het noorden tot aan de Rijn. Dit wildpark zal een grote internationale publiekstrekker kunnen worden, die van groot belang wordt voor zowel de eigen bevolking als toeristen. Het Binnenveld moet verder worden ingericht als een natuurgebied en vogelreservaat met veel water en weinig landbouw, bedrijvigheid en verkeer.

D66 wil dat de natuurgebieden van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) sneller worden gerealiseerd en aan elkaar verbonden door een extra financiële impuls voor verwerving, inrichting en beheer. Een verdere uitbouw van de ecologische hoofdstructuur en zorgvuldig natuurbeheer zijn van groot belang voor de natuur in Ede en de aantrekkelijkheid van onze gemeente voor zijn bewoners en bezoekers. Bij de beoordeling en vaststelling van nieuwe bestemmingsplannen zal D66 scherp toezien of milieu en landschap voldoende beschermd worden. Met name de rand van de Veluwe, die voor zowel de burgers als de toeristen heel belangrijk is, moet tegen verdere verloedering worden beschermd. D66 wil dat kleine landschapselementen behouden blijven en/of worden versterkt.

D66 is het voor het behoud van groene wiggen en voor de ontwikkeling van groene vingers vanuit de natuurgebieden naar de dorpen en wijken. De natuur moet zo ver mogelijk tot binnen de bebouwde kom worden binnengehaald langs daarvoor geschikte wegen en paden. De aanplant en bescherming van bomen en ander groen dient grote prioriteit te hebben, zowel in de dorpen als in het buitengebied. Het kapbeleid moet worden aangevuld met een bestand van waardevolle beschermde bomen.

D66 wil dat de vervuiling van het milieu in Ede en het buitengebied de komende jaren verder wordt teruggedrongen. Met strikte milieuvergunningen en goede handhaving kan dit worden bereikt. D66 vindt de stort van 400.000 kuub vervuilde baggerspecie en bouwgrond in het Mobagat door Grondbank GMG niet toelaatbaar. Vervuiling van het grondwater, dat gebruikt wordt als drinkwater moet worden tegengegaan.

Voor zowel de wegen als de spoorwegen moet Ede grote aandacht besteden aan vermindering van de geluidsoverlast. De geluids- en trillingsoverlast van de spoorwegen moet tot een acceptabel niveau worden teruggebracht. De fijnstof-problematiek is een echt gezondheidsprobleem. Daar kan en moet ook de gemeente Ede iets aan doen! De fijnstof-problematiek, maar ook de geluidsoverlast kan bijvoorbeeld worden aangepakt door de snelheid op de snelwegen rond Ede te verlagen. D66 wil ook de lichtvervuiling aanpakken.

D66 wil dat de gemeente zowel bij de alle nieuwe woningbouwprojecten als bij bestaande bouw door subsidies en nieuwe technieken werkt aan energiebesparing. Nieuwe technieken zoals warmteopslag, zonne- en windenergie kunnen in de gemeente nog veel meer worden toegepast.

D66 wil dat kleine landschapselementen behouden blijven en/of worden versterkt.

D66 wil alternatieve energiebronnen ontwikkelen

D66 wil door hervorming van gemeentelijke belasting duurzaam gedrag bevorderen

D66 wil zeldzame planten en dieren beschermen

D66 wil een ruime wildstand en natuurgebieden open voor mensen

D66 wil de vuil- en slibstort in open water verbieden

12. Bestuur en organisatie

D66 wil meer dualisme in de gemeenteraad. Ook de collegepartijen in de gemeenteraad moeten het College van Ede beter controleren dan nu het geval is. D66 wil een college dat beter luistert naar alle partijen, ook naar de oppositie. Het college moet de gemeenteraad goed en bijtijds informeren en niet eerst naar de pers gaan. D66 wil het ingevoerde systeem van lange termijnplanning verder uitwerken. De mandatering van allerlei zaken naar het college dient steeds beoordeeld te worden op democratische uitgangspunten. D66 vindt dat slechts in uiterste gevallen, waar persoonlijke belangen in het spel zijn, besloten mag worden vergaderd. De collegepartijen mogen vertrouwelijkheid niet gebruiken om het democratisch proces te smoren en de media op afstand te houden.

D66 vindt dat leden van de gemeenteraad en het College geen functie moeten hebben in verbonden partijen of bedrijven waar Ede zaken mee doet. Zij moeten de schijn van belangenverstrengeling vermijden. D66 heeft het gemeentebestuur ontelbare malen gewezen op de noodzaak zich te houden aan de Europese wetgeving voor aanbesteding. Voorkomen moet worden dat Ede door Brussel in gebreke wordt gesteld.

D66 wil de burgers zoveel mogelijk inschakelen bij het signaleren van wensen en problemen. Ook bij het bedenken van oplossingen moet het publiek worden ingeschakeld. Inspraak moet niet worden behandeld als een noodzakelijk kwaad, maar mag ook niet ontaarden in voorrang voor diegenen die het hardst schreeuwen. Actiegroepen, belangengroepen, ondernemers en burgers dienen met respect en belangstelling te worden behandeld. Communicatie is elementair voor een democratische samenleving. Inspraak dient plaats te vinden als de plannen nog kunnen worden aangepast. Dorps- en Wijkraden moeten meer en vroegtijdig worden betrokken bij de voorbereiding van plannen. Raadsvoorstellen over dorps- of wijkaangelegenheden dienen altijd van een advies van de betreffende dorps- of wijkraad te zijn voorzien.

Enquêtes en inspraak zijn middelen om wensen en behoeften van de inwoners te leren kennen. Communicatie en voorlichting zijn onmisbare onderdelen van een goed beleid. College en raad hebben tot nu toe de rol van de burgers verwaarloosd. D66 is voor een referendum als het om een door iedereen begrepen gewichtige kwestie gaat. Beslissingen van de raad moeten door een referendum kunnen worden ongedaan gemaakt.

D66 wil minder bureaucratie en betere regels. Betere regels moeten ook een betere handhaving van die regels mogelijk maken.

D66 wil een volkomen open en transparant gemeentebestuur

D66 wil een gelijke behandeling van alle mensen in Ede

D66 wil een gemeente die handelt tegen marktprijzen

D66 wil een gemeente die zich houdt aan Europese wetgeving

D66 wil dat er openbaar wordt aanbesteed

13. Dekkingsmiddelen

D66 vindt dat uitgaven en inkomsten steeds in evenwicht dienen te zijn. Een structureel dekkende begroting is altijd noodzakelijk. D66 is voor een degelijk financieel beleid op basis van een voorzichtig economisch scenario. D66 is tegen het laten ontstaan van tekorten en wil de risico's zo veel mogelijk beperken. D66 is van mening dat ook de meerjarenbegroting sluitend moet zijn.

D66 Ede is tegen de bevoordeling van lokale aannemers bij gemeentelijke aanbestedingen! Ede moet niet meer betalen voor bouwprojecten dan strikt noodzakelijk. Cadeautjes aan projectontwikkelaars zijn uit den boze en het besef moet terugkomen bij het gemeentebestuur dat gemeentegeld afkomstig is van de inwoners en niet bestemd is voor projectontwikkelaars. De gemeente moet zich niet laten verleiden risico's over te nemen van projectontwikkelaars en aannemers. D66 vindt dat subsidies in de bouw alleen mogen worden gebruikt voor projecten die voor de samenleving heel belangrijk zijn en die geen nadelige effecten hebben voor andere deelnemers aan het economisch proces. De gemeente mag geen staatssteun verlenen en moet dus grond en onroerend goed kopen en verkopen tegen marktprijzen. D66 zal alle grote transacties hierop controleren.

Door de verlaging van het spoor niet te laten doorgaan kan de gemeente meer dan 50 miljoen EU sparen. Door in het vervolg geen prestigeprojecten na te jagen kan Ede meer doen voor het welzijn van zijn inwoners. Ede moet zijn prioriteiten goed in het oog houden.

D66 in Nederland en in Ede

Vanaf 1901 tot de tweede wereldoorlog hebben vrijzinnig democraten in Nederland met veel succes geijverd voor algemeen kiesrecht, vrouwenemancipatie en sociale zekerheid. Na de tweede wereldoorlog wordt in 1966 de politieke partij **Democraten '66** opgericht als een reactie op het blijvende regentendom en de verzuiling in Nederland. **D66** legde met name de nadruk op democratisering van de samenleving en een nieuw partijstelsel. Daarnaast benadrukte de nieuwe partij geestelijke vrijheid en individuele ontplooiing.

Het hoogste verkiezingsresultaat bij Tweede Kamerverkiezingen komt in 1994 met 15,5 % van de stemmen voor **D66**. De veranderde politieke verhoudingen, een gematigder koers van de PvdA en een afkeer van de machtspositie van het CDA maken een kabinet van PvdA, VVD en **D66** mogelijk. De paarse kabinetten (1994-2002) realiseren lastenverlichting voor burgers en bedrijven, terwijl de werkloosheid en het begrotingstekort dalen. Euthanasie en het homohuwelijk worden wettelijk geregeld. Er komt een veel ruimere openingsregeling voor winkels en de mogelijkheid tot zondagsopenstelling.

In het tweede kabinet Balkenende (2003-2006) lukt het **D66** helaas niet om haar doelstellingen te bereiken. Problemen rond zorg en veiligheid en de oorlogen in Irak en Afghanistan hebben in 2006 tot gevolg dat de steun voor **D66** is teruggezakt tot 2 %. Gelukkig zijn we nu weer op de weg omhoog zoals blijkt uit de uitslag van de Europese verkiezingen in 2009 waarbij **D66** landelijk op 11,3 % van de stemmen is gekomen.

De politieke verhoudingen in Ede wijken sterk af van die in het land en de ons omringende gemeenten. Ede ligt centraal in de Bijbelgordel, die loopt van Zeeland tot west Overijssel. De confessionele partijen behalen in 2006 landelijk 33 %, in Barneveld 61 %, in Ede 51 % en in Wageningen slechts 16 % van de stemmen. **D66** en links samen behalen in Nederland 45 %, in Barneveld 16 %, in Ede 26 % en in Wageningen 56 %.

D66 Ede heeft vanaf de verkiezingen in 1998 één raadslid en heeft dit raadslid ook in 2006 met 2,4 % van de stemmen behouden. Met één raadslid en twee fractievolgers is er veel bereikt en goed samengewerkt met zowel oppositie- als coalitiepartijen. Bij de Europese verkiezingen in 2009 stijgt **D66** in Ede weer naar 7,7 %. **D66** Ede ziet dan ook vol vertrouwen uit naar de volgende raadsperiode. **D66** wil samen met alle andere progressieve mensen en organisaties in Ede werken aan een moderne open samenleving met ruimte en mogelijkheden voor alle mensen, ongeacht godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of wat dan ook.

D66 bestaat meer dan veertig jaar. Al die tijd is onze missie ongewijzigd gebleven: mensen meer te zeggen geven over wie hen bestuurt en hoe zij hun eigen land en leven inrichten. Langzaam maar zeker zijn deze standpunten van **Democraten '66** gemeengoed geworden.

Zelfbeschikking is inmiddels de norm: abortus, euthanasie en homohuwelijk zijn maatschappelijk geaccepteerd. Ombudsman, patiëntenrechten en spreekrecht voor slachtoffers zijn niet meer weg te denken. Je kunt tegenwoordig in Nederland winkelen wanneer je wilt. Innovatie en duurzaamheid staan op de politieke agenda. Economie en ecologie kunnen samengaan, zie de Waddenzee.

En ook al durft bijna geen partij het aan, de gekozen premier en de gekozen burgemeester moeten er hoe dan ook een keer komen. Omdat steeds meer mensen zelf willen kiezen.

Richtingwijzers D66

In het verkiezingsprogramma vindt u concrete oplossingen voor vraagstukken die nu spelen. Maar de dagelijkse praktijk is veel gevarieerder dan wij nu kunnen voorspellen. Daar zijn ongetwijfeld vraagstukken bij die in dit programma beperkt of zelfs geheel niet aan de orde komen.

De uitgangspunten van D66 zijn vastgelegd in vijf 'Richtingwijzers'. Deze geven richting aan het denken en de ideevorming binnen de partij, maar hebben niet de status van dogmatische waarheden.

De Richtingwijzers zijn:

Vertrouw op de eigen kracht van mensen

D66 vertrouwt op de eigen kracht en ontwikkeling van mensen. Daarom zien we de toekomst met optimisme tegemoet. Mensen zijn zo creatief dat ze steeds opnieuw zelf oplossingen vinden.

Wij willen dat de overheid deze kracht, vindingrijkheid en creativiteit van mensen ondersteunt en ruimte geeft. De sleutel voor verandering ligt bij mensen zelf en wij willen dat de overheid daarbij aansluit. Wat mensen voor zichzelf en anderen kunnen doen is veel belangrijker en effectiever dan wat de overheid kan doen.

Denk en handel internationaal

Wij onderkennen dat Europa steeds meer ons binnenland wordt. Internationale samenwerking en economische vooruitgang zijn de sleutels naar een wereld met minder oorlog en conflicten.

Beloon prestatie en deel de welvaart

Mensen zijn niet gelijk, wél gelijkwaardig. Wij streven naar economische zelfstandigheid voor zoveel mogelijk mensen en vinden dat mensen die uitmuntend presteren daarvoor een beloning verdienen.

Wij willen een dynamische, open samenleving waarin iedereen de ruimte krijgt om zijn eigen beslissingen te nemen en iedereen zich op zijn eigen manier kan ontwikkelen. Wij vinden het vanzelfsprekend om welvaart met elkaar te delen. Voor mensen die zichzelf niet kunnen redden dragen we een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Streef naar een duurzame en harmonieuze samenleving

D66 wil de wereld om ons heen tegemoet treden met respect en mededogen. We willen stoppen met het uitputten en vervuilen van onze leefomgeving.

Koester de grondrechten en gedeelde waarden

De fundamentele waarden van onze samenleving zijn vrijheid voor en gelijkwaardigheid van ieder mens, ongeacht opvattingen, geloof, seksuele geaardheid, gerichtheid of herkomst. Lichamelijke integriteit, geweldloze oplossing van belangenconflicten en een respectvol gehanteerde vrijheid van meningsvorming en uiting, inclusief respect voor onze democratische rechtsstaat, zijn voor ons centrale waarden.